[1]ביאה ומושב כתיב בהו ה"ק ללמד שכל מקום שנאמר ביאה ומושב אינו אלא לאחר ירושה וישיבה דברי ר' ישמעאל אי הכי אמר לו ר"ע הרי שבת שנאמר בו מושבות וא"ל שבת ק"ו היא נימא ליה אנא ביאה ומושב קאמינא חדא ועוד קאמר ליה חדא דאנא ביאה ומושב קאמינא ועוד דקא אמרת הרי שבת שנאמר בו מושבות שבת ק"ו היא במאי קמיפלגי בקירבו נסכים במדבר קא מיפלגי [א]ר' ישמעאל סבר לא קירבו נסכים במדבר ור"ע סבר קירבו נסכים במדבר אמר אביי האי תנא דבי ר' ישמעאל מפיק מאידך תנא דבי ר' ישמעאל דתנא דבי ר' ישמעאל הואיל ונאמרו ביאות בתורה סתם ופרט לך הכתוב באחד מהן לאחר ירושה וישיבה אף כל לאחר ירושה וישיבה ואידך משום דהוה מלך וביכורים שני כתובים הבאים כאחד [ב]וכל שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין ואידך צריכי [ג]דאי כתב רחמנא מלך ולא כתב ביכורים הוה אמינא ביכורים דקא מיתהני לאלתר ואי כתב ביכורים ולא כתב מלך הוה אמינא מלך דדרכו לכבש לאלתר ואידך נכתוב רחמנא מלך ולא בעי ביכורים ואנא אמינא ומה מלך דלכבש לאחר ירושה וישיבה ביכורים לא כל שכן ואידך אי כתב הכי הוה אמינא מידי דהוה אחלה קמ"ל והשתא דאמרת חובת הגוף נוהגת בין בא"י בין בח"ל מושב דכתב רחמנא גבי שבת ל"ל איצטריך ס"ד אמינא הואיל ובענינא דמועדות כתיבא תיבעי קידוש[ד] כי מועדות קמ"ל מושב דכתב רחמנא גבי חלב ודם למה לי איצטריך סד"א הואיל ובענינא דקרבנות כתיבי בזמן דאיכא קרבן ניתסר חלב ודם בזמן דליכא קרבן לא קמ"ל מושב דכתב רחמנא גבי מצה [ה]ומרור למה לי איצטריך סד"א הואיל וכתיב [2]על מצות ומרורים יאכלוהו בזמן דאיכא פסח אין בזמן דליכא פסח לא [א]קמ"ל ביאה דכתב רחמנא גבי תפילין ופטר חמור למה לי ההוא מיבעי ליה לכדתנא [ו]דבי ר' ישמעאל עשה מצוה זו שבשבילה תיכנס לארץ בשלמא למ"ד מושב כל מקום שאתם יושבים משמע היינו דכתיב [3]ויאכלו מעבור הארץ [ז]ממחרת הפסח אכול מעיקרא לא אכול אלמא

אקרוב

ביאה ומושב כתיב בהו. והיכי יליף מיניה מושב בלא ביאה דלמא האי דמפרש ביה ביאת הארץ הוא דלא בעי למימר כל מקום שאתם יושבים אבל מושב בלא ביאה אימא לך אפילו ח"ל: **ה"ק.** רבי ישמעאל שכל מקום שנאמר ביאה ומושב. וחדש אתא ר' ישמעאל לאשמועינן דכתיב ביה נמי[יא] ביאת הארץ ומושבות: **במאי קמיפלגי.** מה ראה ר"ע שלא למד כר' ישמעאל דכיון דכתיב ביאה ומושב בארץ קאמר לאחר ירושה וישיבה: **ר' ישמעאל סבר לא קירבו נסכים במדבר.** ואע"ג דכתיב במילואים (שמות כט) וזה אשר תעשה על המזבח וכתיב ביה נסכים בעולת התמיד בקרבן ציבור הוא דהוו אבל היחידים לא נתחייבו בנסכים אלא מביאת הארץ ואילך לאחר ירושה וישיבה[ט]: **ור"ע סבר קירבו נסכים.** ליחיד במדבר משקרבו לרבים הלכך על כרחך אי להטעינה נסכים לבמה גדולה לא אצטריך קרא שכבר טעונה ועומדת וביאה האמורה כאן לא הוזכרה אלא מפני במת יחיד שהותרה בביאתן לגלגל כל י"ד שנה ובא הכתוב להטעינם נסכים: **האי תנא דבי ר' ישמעאל.** דלעיל דלית ליה ירושה וישיבה אלא היכא דכתיב מושב עם ביאה מפיק מאידך תנא מוצא מדעתו של תנא אחר דאפילו לא כתיב אלא ביאה לחודה אינו אלא לאחר ירושה וישיבה: **ופרט לך באחת מהן.** גבי מלך כתיב (דברים יז) כי תבא אל הארץ וגו' וירשתה וישבתה בה ואמרת אשימה עלי מלך: **וביכורים.** והיה כי תבוא אל הארץ (שם כו) דפריש בה נמי ירושה וישיבה: **מלך דדרכו לכבוש.** ישימו עליהם לאלתר ויצא לפניהם: **מידי דהוה אחלה.** דהכל מודים שנתחייבו בה מיד דכתיב בה (במדבר טו) בבואכם ותניא (בספרי פ' שלח לך) משונה ביאה זו מכל ביאות שבתורה שנאמר בהן כי יביאך כי תבאו וכאן נאמר בבואכם מכיון שבאו נתחייבו: **למה לי.** כיון דחובת הגוף היא פשיטא דנוהגת בכל מושבות: **תבעי קידוש.** ב"ד ולא נהיג קידוש אלא ביהודה כדאמר בסנהדרין (דף יא:) כל דרישות שאתה דורש יהיו בשכנו של מקום: **גבי חלב ודם.** חקת עולם לדורותיכם בכל מושבותיכם כל חלב וכל דם לא תאכלו (ויקרא ג): **גבי מצה.** בכל מושבותיכם תאכלו מצות (שמות יב): **יאכלוהו.** לפסח: **בשלמא למ"ד כו'.** ומושב דכתיב גבי חדש[י] לאו לירושה וישיבה אתא היינו כו':

לא

במאי קמיפלגי. פי' בקונטרס מה ראה ר"ע לחלוק על ר' ישמעאל אבל לא בעי מה ראה רבי ישמעאל לחלוק על ר"ע משום דדריש לכם[י] במה הנוהגת בכולכם[ל] כדפי' בקונטרס לעיל: **לא** קירבו נסכים במדבר. פי' עד שנתיישבו בא"י משום דכתיב[מ] בכל מושבותיכם ואע"ג דכתיב גבי מילואים וזה אשר תעשה על המזבח וכתיב בהו נסכים בעולת תמיד בקרבן ציבור הוא דהואי אבל קרבן יחיד לא נתחייב בנסכים אלא מביאת הארץ ואילך ולאחר ירושה וישיבה[נ] ועל כן לא נתחייבו בנסכים במדבר דאי נתחייבו שוב לא הפסיקו אפילו בגלגל ור"ע סבר קירבו נסכים במדבר פי' ונסכים דכתיב בפ' שלח לך היינו נסכי יחיד אף בבמת יחיד דאי להטעין נסכים לקרבן יחיד בבמה גדולה לא איצטריך קרא שכבר טעונה ועומדת מזמן שהיו במדבר וא"כ מושב דקאמר לא לאחר ירושה וישיבה קאמר שהרי במדבר הקריבום שהיה קודם ולא בא אלא להתיר קרבן יחיד בבמת יחיד בביאתן לגלגל כל י"ד שנה ובא הכתוב להטעינם נסכים: **הואיל** ונאמרה ביאה בתורה סתם. בפ' בהעלותך על בחדש הראשון[ס] פי' רש"י דפרשה שבראש הספר לא נאמרה עד אייר למדת שאין מוקדם ומאוחר בתורה ולמה לא פתח בזו מפני שהוא גנותן של ישראל שכל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא הקריבו אלא פסח זה בלבד וא"ת ולמה לא הקריבו וי"ל דסבירא להו כתנא דהכא דאמר שכ"מ שנאמר ביאה אינו אלא אחר ירושה וישיבה ובפסח נאמר ביאה[ע] וא"ת א"כ היאך הקריבו גם פסח זה וגם אותו פסח שעשו בימי יהושע קודם שנכבשה ונחלקה הארץ וי"ל שעשו ע"פ הדיבור וא"ת כיון שמן הדין לא היה להם לעשות מה גנות היה להם וי"ל דהיינו גנותם שנשתהו ליכנס לארץ עד מ' שנה מפני עון מרגלים ולפיכך לא נצטוו ואם היו זוכים ליכנס לארץ מיד היו מצווים מיד עוד י"ל דס"ל כי האי תנא דאמר דביאה הכתוב גבי תפילין משמע עשה מצוה זו שבשבילה תכנס לארץ וכן משמע ביאה דכתיב גבי פסח וא"ת א"כ למה לא עשו כי אם פסח אחד וי"ל לפי שהיו רובם ערלים וכתיב (שמות יב) כל ערל לא יאכל בו והיינו גנותם ומ"מ אינם חוטאים במה שלא עשו אותו דהא ערל אסור באכילת פסח וא"ת למה לא מלו לפי שלא נשבה להם רוח צפונית כל ארבעים שנה שהיו במדבר לפי שהיו נזופים בעון מרגלים[א] וכן משמע במסכת חגיגה[פ] (דף ו.): **[בבורים** לא כ"ש כו'. לית ליה השתא הך סברא דלעיל בכורים דמתהניא לאלתר][ב] ת"י: **מושב** דכתב רחמנא גבי מצה למה לי. תימה דבסוף ערבי פסחים (פסחים דף קכ.[ל]) מפיק מיניה לקובעו חובה בזמן הזה וי"ל דשמא תנאי היא דהאי תנא מפיק ליה מבערב תאכלו מצות: **בזמן דאיכא** פסח אין בזמן דליכא פסח לא קמ"ל מושבותיכם. וא"ת ביאה דכתיב גבי פסח למה לי וי"ל דאתא לומר עשה מצוה זו שבשבילה תיכנס לארץ וא"ת מבערב תאכלו מצות (שמות יב) נפקא דהכתוב קבעו חובה ועל כרחך שלא בזמן פסח איירי דאי בזמן פסח מעל מצות ומרורים נפקא (פסחים דף קכ.) וי"ל דתרי קראי מושבותיכם ובערב תאכלו מצות צריכי חד לא"ל בזמן שבית המקדש קיים וחד לחוצה לארץ בזמן שאין בית המקדש קיים[ק]: **ממחרת הפסח אכול מעיקרא לא אכול.** [י]הקשה ה"ר אברהם אבן עזרא היכי אמרינן ממחרת הפסח דהכא הוי ששה עשר בניסן שנקרב העומר דלמא ממחרת הפסח ממחרת שחיטת הפסח קאמר דהיינו ט"ו בניסן שעדיין לא נקרב העומר דהכי נמי אשכחן בפרשת מסעי[ש] דכתיב ממחרת הפסח יצאו בני ישראל והם יצאו בט"ו ואומר ר"ת דהאי ממחרת הפסח דהכא היינו ט"ו בניסן נמי קאמר וה"פ דקרא ויאכלו מעבור הארץ כלומר מן הישן ממחרת הפסח שהרי הוצרכו לאכול מצות[ג] וקלוי דהיינו חדש לא אכלו עד עצם היום הזה דהיינו ט"ז בניסן לאחר שקרב העומר וה"נ אשכחן ט"ז דאיקרי בעצם היום הזה דכתיב[ת] ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה ור"י מפרש נהי דבעלמא ממחרת הפסח הוי ט"ו (א) הכא ר"ל ט"ז[ד] ולשון התורה לחוד ולשון נביאים לחוד ולשון חכמים לחוד ועל כרחך צ"ל כן דאם לא כן אמאי איצטריך למימר מעיקרא לא אכול הא אין לחלק בין ט"ו לקודם ט"ו כיון דאכתי לא איקרב עומר אלא פשיטא דר"ל ט"ז דהיינו ממחרת אכילת הפסח והיא דפ' מסעי ר"ל ממחרת שחיטת הפסח כדפירשתי[ה]. [וע"ע תוס' ר"ה יג. ד"ה דאקריבו]:

אקרוב

עין משפט נר מצוה

תד א מיי' פ"ו מהל' מלה הלכה א:

◆

תורה אור השלם

1. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תָבֹאוּ אֶל אֶרֶץ מוֹשְׁבֹתֵיכֶם אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם:
במדבר טו ב
2. בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם בֵּין הָעַרְבַּיִם יַעֲשׂוּ אֹתוֹ עַל מַצּוֹת וּמְרֹרִים יֹאכְלֻהוּ:
במדבר ט יא
3. וַיֹּאכְלוּ מֵעֲבוּר הָאָרֶץ מִמָּחֳרַת הַפֶּסַח מַצּוֹת וְקָלוּי בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה:
יהושע ה יא

◆

מוסף רש"י

לא קירבו נסכים במדבר. באהל מועד שבמדבר כל ארבעים שנה (זבחים קיא.). **וביכורים.** והיה כי תבוא וגו' וירשתה וישבתה בה מגיד שלא נתחייבו עד שכבשו את הארץ וחלקוה (דברים כ א). **וכל שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין.** מדלא כתיב אחד ונגמור כולהו מיניה (לעיל כד.). מדהדר כתביה לאידך ולא ילפא מחבריה ש"מ דוקא הני קאמר (פסחים מה.). **מידי דהוה אחלה.** שנאמר בה בבואכם משנכנסו בה ואכלו מלחמה נתחייבו בחלה (במדבר טו יח). **תיבעי קידוש כי מועדות קמ"ל.** אין מקדשים אחד בשבת להיות שביעי שלו בשבת אלא לעולם יום שביעי שבת הוא בלא קידוש ב"ד (רשב"ם ב"ב קכא.). **ביאה דכתב רחמנא גבי תפילין ופטר חמור.** כתיב בהו והיה כי יביאך בפרשת קדש לי (לעיל לז.). **עשה מצוה זו שבשבילה תיכנס לארץ.** מצוה זו של בכורות שבשבילה תיכנס לארץ ולהכי סמכינהו רחמנא להדדי (בכורות ה). **ממחרת הפסח.** הוא יום הקרבת העומר ממחרת יום הראשון של פסח (ר"ה יז.). **יום** הנפת העומר שהקריבו עומר תחילה (יהושע ה יא).

מסורת הש"ס

א) זבחים קיא. חגיגה ו: [ע"ש], ב) [לעיל כד. וש"נ], ג) [בתוס' הרא"ש כתב דלא גרסינן עד ואי כתב ביכורים, ע"ש ובריטב"א, מהרי"ט, ופנ"י], ד) [בכת"י נוסף: ב"ד. וכ"ה בתוס' ב"ב קכא ע"א ד"ה ושבת], ה) [מרש"י ותוס' נראה דל"ג ומרור. ועי' ריטב"א, שלנ"ל, ורש"ש], ו) [בכורות ה.], ז) ר"ה יג., ח) [ויקרא כג, יד], ט) [ועי' תוס' זבחים קיא ע"א ד"ה לדברי], י) [ויקרא כג, יד], כ) [במדבר טו, ב], ל) [זבחים קיא ע"א, ע"ש], מ) [לכאורה ליתא בכל מושבותיכם גבי נסכים. ואל"ל ארץ מושבותיכם [במדבר טו, ב], נ) ועל כרחך. (רש"ש, ר"ש מדעסויא]) ובדפו"ר: וע"כ., ס) [במדבר ט, א], ע) [שמות יב, כה. שם יג, ה. וע"ש ברש"י], פ) [שם לא מצאתי וצ"ל יבמות עב. והתם מבואר להדיא כך וע"ע שם בתוס' ד"ה משום], צ) [שם ליתא וע' רש"י ורש"א], ק) [וע"ע תוס' פסחים כח ע"ב ד"ה ואיכן], ר) [ע' בירושלמי דמסכת חלה פ"ב], ש) [במדבר לג, ג], ת) [ויקרא כג, יד],

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ממחרת וכו' דבעלמא ממחרת הפסח הוי ט"ו אבל הכא:

מוסף תוספות

א. ולא כמו שפי' בקונטרס ממעשה העגל שהרי מחל להם הקב"ה ואמר להם סלחתי וכו'. תוס' יבמות עב. ב. משום דקשיא דהרי תרומות ומעשרות דקא מתהני ולא הוי לאלתר אלא לאחר ירושה וישיבה. ריטב"א. ג. שכיון שהתחיל לילה של ט"ו קרי ליה ממחרת הפסח. תוס' הרא"ש. ד. דט"ז נמי קרי ממחרת הפסח לפי שהוא יום מחרת אכילתו דנאכל בליל ט"ו. תוס' ר"ה יג. ה. דממחרת הפסח מתפרש על שתי דרכים ממחרת שחיטת הפסח כההיא דאלה מסעי, והאי דהכא שא"א ליתן טעם אמאי אכול ממחרת שחיטת הפסח ולא מעיקרא וגם מדכתיב קלוי בעצם היום הזה יש לנו לפרש דממחרת הפסח דקאמר דהיינו ממחרת אכילת הפסח דהוא יום ט"ז. תוס' הרא"ש.